

mat, mert karját védekezően a levegőbe emelte, ugyanúgy, mint legutóbb, amikor kővé vált. És Stipe is jól hallhatta a gondolataimat immár odafentről, ahonnan azóta is oly elhalóan csorog le a leanderek vére a nyugati égboltra, hogy az már sötétké.

Kanyargós, ismeretlen utakra tévedtünk valahogy, aztán mintha egy körkörös út vezetett volna tovább bennünket a Művésznő házába. Amint a kis kóházba értünk, vacsorát készítettem mindkettőnk számára. A halat beirdaltam, besóztam, az esti harangszóra megsült. Olívaolajjal meglocsolva, citrommal, fokhagymával, petrezselyemmel ízesítettem, és majonézes kelbimbóval körítettem. Testes, hvári vörösbort ittunk hozzá. Erről a vacsoráról jutott eszembe, hogy a Művésznő egyszer ugyanezt találta föl nekem ebédre. – Hvarra kell utazni. Oh, Hvar! – sóhajtott fel patetikusan, majd rám kacsintva folytatta: – Az Újvidéki Színházból a tengerre vágyódtam, a világot jelentő deszkákról a hús hullámokba, amiként Tolnai Ottó *Bayer aspirin* című költői monodramájának Színésznő hősnője is. – A Művésznő észrevette, hogy érdeklődéssel hallgatom, és mindjárt felszabadultabban folytatta. – Ezzel a szereppel, amit Tolnai nekem írt, jó ideig szimbiózisban éltem, és idővel olyan mitikus személyiség kialakulását tapasztaltam, aki a szimbiózis mindkét tagjának erejét és hatását növelte. De az idő múltával rájöttem, vannak olyan szimbiózisok, amelyekben az egyik tag elősködik a másikon. A szerep, amit játszottam, kezdett elhatalmasodni rajtam, híres lett általam. Éreztem, a szimbiózisban létrejött test csupán egy életképtelen kiméra-test, amely egymás ellen fordítja önnön részeit. A szerep ellenem fordult, ezért meg akartam szabadulni tőle. És ekkor Hvarra menekültem, hogy itt, miként a purgatóriumban, megtisztuljak, és utána újra összerakjam magamat.

Az Üvegezőnő ezúttal nem hallhatta a gondolataimat, mert némán és rezzenéstelen arccal megvacsorázott, megitta borát, majd az üres, talpas poháron legördülő borcseppnek odasúgta:

– A tenger mint vágy titokzatosabb, szebb, költőibb a valóságban megpillantott tengernél.

Judita Šalgo

AZ IRODALOM HELYZETE

Ülve

Az asztalnál ülök, ugyanabban a testhelyzetben, amiben ezt a szöveget írtam: mintha azóta olvasnám.

Önök velem szemben ülnek, mintha azóta hallgatnák. Egyenrangúak vagyunk: én Önöknek néhány ötletet tudok adni, amelyekről úgy tűnhet, hogy akár az Önöké is lehet; Önök nekem némi bizalmat, amiről úgy tűnhet, hogy akár az enyém is lehet.

A szöveg, amelyet ülve olvasok, unalmas. Mozdulatlan, amióta leírták, langyosan hatol be a fülünkbe, de a lábunk hideg marad.

Állva

Ne hallgassák, amit olvasok, inkább nézzék, hogyan csinálom (a szöveg csak kifogás, a *hogyan* a lényeg): tudómból a levegőt a hangszálaimhoz, a nyelvemhez, a fogaimhoz, az ajkamra irányítom; a rekeszizom és a koponya között megfeszülve érthető szavakká formálódik.

De nem minden szó a mellkasban keletkezik, csak a világosak és az egyértelműek, amelyek elmozdítanak a helyemről. A mélyértelműbbek a has alsó részéből érkeznek, az ágyékból, a talpaktól. A kétértelműek állandó készenlétre kényszerítenek: az ugrást jelzik számomra, de túl gyorsak a nyelvemnek, túl lassúak a testemnek. A legbölcsebbek a semmiből érkeznek, a számtalan fantomvégtagból: helyben futva mindegyik csak zörej. Álltó helyemben egy varázslatos technológia modellje vagyok. Amim nincs, azt a számra veszem.



Járva

Zaklatott vagyok-e?

Ki szeretnék-e jutni?

Igen, ebből a teremből, ebből a szerepből. Itt csak író vagyok. Az utcán nő lennék, aki magában beszél, nő, aki magára vonja a figyelmet, exhibicionista, őrült. Személyiségem lenne és sorsom. Így csak nevem van, családnevem és szövegem. Judita – csak itt; Šalgo – csak most; csak olvasva: a helynek, az időnek és a cselekvésnek a kényszerű együttállása már egy kicsiny személyes tragédiához sem elegendő.

Guggolva

Mi van a kezemben? Papírgombóc, szövegkoncentrátum. Így gyúrik össze a titkos üzeneteket, mielőtt lenyelnék őket, és a rossz verseket, mielőtt kidobnák.

Itt guggolok Önök előtt és titokra csábítok, rossz versre. Igyekszem fölkelteni az Önök figyelmét. Minél apróbb vagyok, az érdeklődésük egyre nagyobb.

Mi van a testemben? Mi van a fejemben?

Az én emlékezetemben az irodalom a kihúzott mondat utáni pont, az ólomsörét. Guggolva, gyereket megkörnyékező fölnőttként kínálok, mint ebéd előtti cukorkát, álombogyót.

Asztalon ülve

Mindezek irodalmi figurák voltak, retorikai fordulatok a pulpitusról vagy annak közelé-

ből. Föl kell ülni az asztalra és pihenni. Az irodalom asztal, amelynél esznek és beszélgetnek, de amelynél lehet ülni, állni, feküdni is. Lazán kell hozzá közeledni, nem szigorúan célszerűen. Ha játékos célból íródott, olvassuk tanulságként; ha okító céllal írták, vegyük figyelmeztetésnek; ha figyelmeztetni akar bennünket, vegyük játékosra a dolgot. Az asztalon ülve talán nem is azt mondom, amit gondolok; de nem előre megfontoltan, hanem véletlenszerűen, jólesően: ebben a helyzetben nem kötnek az előítéletek.

Asztalon állva

Ez a legmagasabb pont, ahova most föl tudok érni, mégis, a helyzetem illetlennek tűnik.

Az embernek, egy asztalon állva, beszédet kéne tartania.

A nőnek, egy asztalon állva – táncolnia kellene. Én a hangomat próbálom meg táncoltatni, és megmutatni, hogy az irodalom cirkus is lehet.

Az egyensúlyozás művészete megkívánja, hogy a közönséges szavakat instabil helyeken ejtsük ki. Itt vagyok: ez az egyszerű mondat lehet komédia, dráma vagy tragédia, attól függően, hogy a nézőtér alatt, a nézőtérrel egy szintben vagy a nézőtér alatt mondjuk-e ki. Fölmásztam egy asztalra, de fölmásznék egy kötéltre is, hogy bizonyítsam a jogom a kiegyensúlyozatlan beszédre.

Asztalon fekvé

Így pózolt egy turista, a fényképezőgép lencséje előtt, könyvet olvasva a Holt-tenger sűrű vizében, 392 méterrel a többi tenger és óceán szintje alatt.

Én is pózolólok. Az irodalom tényleges helyzetét mutatom be, ami az imént csak igénybe vette a testemet, hogy kifejezze saját mozgó álmait. Maga az irodalom ezenközben nem mozdult el egy tapodtat sem. Halottnak teteti magát, és ez a fekvő helyzet lehetőséget ad neki a túlélésre.

RAJSLI Emese fordítása